

Россохатська О. М.

ЗАПОЗИЧЕННЯ В СУЧАСНИХ ТЕРМІНОСИСТЕМАХ

Запозичена лексика є невід'ємною складовою української літературної мови. Наукова термінологія відіграє важливу роль у державотворенні і є показником розвитку наукового, соціально-економічного та культурного поступу держави. Питання про те, якою повинна бути термінологія — національною чи міжнаціональною, — завжди було в полі зору науковців. Особливо гостро ця проблема постає в мовах, які довгий час існували в умовах бездержавності. До таких належить і українська мова. Утиски української мови тривалий час стримували розвиток національної наукової термінології. Дискусія щодо доцільності вживання термінів іншомовного походження триває до сьогодні.

До проблеми запозичень у термінології зверталися Т. Р. Кияк, І. М. Кочан, Т. Й. Лещук, П. Селігея, Л. О. Симоненко та інші. Більшість мовознавців вважає, що від запозичених термінів не можна відмовитись, адже часто запозичення приходять разом із новим поняттям чи винаходом і вкорінюється одночасно з ними (комп'ютер, дисплей, дискета, вінчестер). Запозичення виправдані і корисні тоді, коли їх не можна замінити словами рідної мови, і коли вони вже увійшли в її словниковий запас, а також такі, які мають лише неповні синоніми в певній мові і вносять у поняття, яке передають, особливий уточнюючий відтінок. Основою будь-якої національної терміносистеми є питома термінологія, утворена на власному мовному ґрунті. Проте, якою би багатою не була природна мова, при творенні термінів вона не може обійтись своїми власними ресурсами, тому термінологія багатьох галузей знань різних мов послуговується лексичними та словотворчими засобами високо розвинутих літературних мов. Запозичена термінологія як невід'ємний складник лексичної системи будь-якої мови, у тому числі й української, може бути представлена трьома групами: а) термінологічні запозичення, основним чинником яких є семантична еквівалентність поняття; б) запозичення, використання яких ускладнює розуміння фахового тексту, з одного боку, а з другого — порушує гармонію власно мовного звучання та системи граматичних правил; в) запозичення як чинник інтелектуалізації мови в цілому і наукової зокрема. У науковій лексиці співіснують чуже й питоме, інтернаціональне й національне. Перший складник єднає її з міжнародними стандартами, другий виявляє її самобутність, зберігає народний характер. Загальновідомо, що для повноцінного розвитку термінології важливо дотримуватися рівноваги, оптимального співвідношення цих двох складових, тобто враховувати однаковою мірою як зарубіжні, так і національні традиції. Значна кількість запозичень потребує належної нормативної оцінки, адаптації іншомовних елементів до структури української мови, бо перенасиченість запозиченими термінами порушує рівновагу в системі мови, яка втрачає можливість бути універсальним засобом наукового спілкування. Отже, уживання інтернаціоналізмів та запозичень в українській термінології є об'єктивним і виправданим лише у випадку відсутності власних лексичних одиниць.

Робота виконана під керівництвом доц. кафедри українознавства і політології Чуешкової О. В.